

Кръгла маса по случай „Литературен вестник“ на 25

Дискусията по повод 25 години АВ се проведе на 8 април 2016 г. в литературен клуб „Перото“

Камелия Спасова: Много се радвам да ви поздравя тук по повод двадесет и пет годишнината на „Литературен вестник“. На 11 февруари 1991 г. излиза първият брой на АВ. Всяка седмица, 25 години, той не спира да е тук сред нас. В този вестник има нещо анархистично, хаотично. Например редакторите преди малко се пухахме какъв е планът за тази вечер. Набрзо ще ви кажа, какъв е планът. Първо, ще имаме възможността да видим редакторите в акция, благодарение на един клип, направен специално за годишнината от Галина Георгиева и Стефан Калъпов. Те миналата седмица бяха в редакцията, пред редакцията и около редакцията на АВ и успяха да хванат редакторите в акция. След това ще чуем откриването от Мирослав Боршош и Светлозар Желев, а после ще има кръгла маса с хората, които са седнали тук пред вас, така че най-напред пускаме този клип като събирателна точка на вечерта.

Историята на АВ може да се разкаже през различни истории, една от тях е през редакциите му. Когато аз за първи път отидох в редакцията на АВ, това беше слугинското стайче в къщата на Яворов, което трудно може да събере трима човека едновременно. След това редакцията се премести в един апартамент на ул. „Иван Рилски“ № 1, а сега сме на ул. „Шушман“ № 7 в една малка стая отново. Но ето АВ върви, върви от малка стая на малка стая, но когато стигне до двадесет и пет годишнината си идва на едно хубаво, приветливо място, каквото е „Перото“, така че специално благодаря на нашите домакини и давам думата на Мирослав Боршош.

Мирослав Боршош: Добър вечер. Искан да ви кажа честит празник. Благодаря ви за това, което правите. Подкрепата, която Дворецът оказва на вестника, може би на фона на неподкрепата, която съществува за литературата, е значима, но за нас е съвсем нормална и адекватна. Ясна ни позицията е, че трябва да я има. Трябва да я има, защото литературата трябва да си има вестник. Трябва да има много други неща, но и вестник, а и защото без този вестник всички вие – не че няма да бъдете същите, не че няма да бъдете цели – но някак си парче от вас и от нас ще е откъснато. Ние в Двореца дълбоко вярваме, че духовността не може да бъде гледана без важните неща, които я правят такава. Така че затова винаги ще ви подкрепяме, защото смятам, че литературата не трябва да бъде в неравностойно положение. И една от причините е вашият труд през всички тези години. Така че ви честитя този юбилей. Благодаря ви, че ви има, и още толкова!

Камелия Спасова: Вече има запис, че Дворецът винаги ще подкрепя вестника. Съответно така се насочваме към безкрая, защото има и един друг разказ, в който АВ е пред перманентно закриване. Вече можем да се успокоим, че няма да се закрива след три месеца, а напротив, ето: насочваме се към безкрая. Имам удоволствието да дам думата на Светлозар Желев.

Светлозар Желев: За мен АВ е най-важната литературна медия в България. Много се радвам, че „Перото“ и Националният център на книгата успяват съвсем малко, доколкото можем, да подпомогнем излизането на този толкова важен за всеки от нас, превърнал се в тези 25 години в най-смисленото, свободното и важно място за книгите, дом на книгите. На страниците на вестника са писали и са публикувани най-добрите български писатели. Най-добрите български критици пишат в него. Прекрасната работа от самото начало на Ани Илков, след това на Пламен Дойнов, на Бойко Пенчев, на Георги Господинов и Йордан Ефтимов, сега и на новите хора, които са в АВ – на Амелия като главен редактор и на всички останали. Опасявам се да не изпусна случайно някого. Благодаря ви за всичко, което правите, защото чрез АВ литературата достига може би не до толкова хора, колкото на мен ми се иска, но достига. Аз смятам, че във всяка библиотека в тази страна трябва да присъства АВ. Това е една грама, за която сме си говорили много през годините. Но се надявам, че чрез АВ хората научават за добрите книги. АВ реално е едно от малкото пространства, които дават възможност за отделяне на качествена литература от вълната, да не използвам други по-тежки думи, която ни залива. Затова АВ, надявам се и съм убеден, ще продължи да бъде този ледоразбивач, който успява да разцепи ледовете в тази страна и ще продължава да го прави. Благодаря ви много, приятели, за всичко, което правите.

Камелия Спасова: Любопитното при АВ е, че на страниците му излизат не само най-добрите и утвърдени поети, писатели, критици, а излизат и тези, които не са най-добрите. На страниците на АВ започват младите автори през последните 25 години. Няма човек, който да е стигнал до издаване на стихосбирка, който да е започнал да пише сериозно и да не е минал през АВ. Дори

можем да кажем, че авторите тръгват от страниците на АВ и после, например „Култура“ или някои други медии ги „откриват“, което отваря други истории. Главни редактори на АВ през годините са били Едвин Сугарев в самото начало, Миглена Николчина в едни много тежки години в средата на 90-те, Георги Господинов, след това отново Едвин Сугарев, Ани Бурова и в настоящия момент главен редактор е Амелия Личева. Аз съм много щастлива да я поканя да дойде тук.

Амелия Личева: Добър вечер и от мен. Ще започна с благодарностите персонално към Мирослав Боршош, защото ако преди година и половина той не беше казал, че ще подкрепи вестника и не го направи, просто АВ нямаше да го има днес. Това е самата истина, защото ние имаме малка подкрепа от Столична община, кандидатстваме по други проекти, но наистина подкрепата, която получихме от Национален център за книгата, е тази, която ни позволява вестника да го има, така че благодаря на него. Благодаря на Светлозар Желев и на екипа, с когото работи – на Ани Христова, на Янислава Янева, за това, че откликват на всичко, което сме пожелали да направим заедно. Благодаря и за домакинството тази вечер в „Перото“, което се превърна в едно магнетично място за литература в София.

Ще продължа в благодарностите към редакторите във вестника, тъй като многократно е ставало дума, че всички редактори в АВ работят про боно. Този ентусиазъм не скъва с години и мисля, че това е изключително важно. Във вестника в момента редактори са Пламен Дойнов, Йордан Ефтимов, Георги Господинов – това са хората, които осъществяват връзката на вестника от началните му години с днешното. Свързват го с поколенията, които започнаха с този вестник, Ани Бурова, Силвия Чолева отварят вестника към превода, към издателствата. Камелия Спасова и Мария Калинова пък са връзката на вестника с най-младите поколения. Напоследък чувам обвинението, че АВ не е достатъчно отворен към младите, че той не е достатъчно бунтарски настроен. Той е такъв, какъвто са младите днес. Те не са тези, които бяха през 90-те, но вестникът със сигурност е отворен към всички тях. Това го доказва почти всеки брой, както и публиката, която днес е тук – много от присъстващите са автори и дори водещи на броеве, които се изявяват като гост-редактори, така че вестникът продължава да свързва поколенията. Камелия каза, че в него са дебютирали всички най-известни в момента българските писатели, поети, критици и той продължава да е отворен за дебютите на всички идващи поколения. Искан да благодаря също на Вержи, Лора, Гергана и Снежана, без които ежеседмичната поява на АВ не би била възможна. Накрая благодаря на всички автори, преводачи, критици, които също пишат от година и нещо про боно. Оценяваме този жест, даваме си сметка, че това не е нещо, с което можем да се хвалим, но вие продължавате да пишете, ентусиазмът ви не скъва и правите възможно съществуването на АВ по този начин. Наистина благодаря.

Камелия Спасова: Следващият брой на АВ ще бъде направен от наистина най-младите литературоведи – те са още втори курс българска филология. Струва ми се много симпатично, че темата, която те са избрали за своя брой, е „Вдъхновение“. Вдъхновението е важно да бъде призовано във времена, в които медиите езици котираат дискурса на кризите. С това давам думата на Пламен Дойнов, който ще води тази вечер кръглата маса: разговора за АВ на двадесет и пет години.

Пламен Дойнов: Честит празник на всички приятели на АВ, както и на неприятелите, защото знаем, че ние сме и тяхното негативно вдъхновение. Тази вечер ще се опитаме да се разходим из миналото и сегашния ден на вестника заедно с моите колеги и приятели, които са тук пред вас. Ще започна с представянето на Миглена Николчина, която не само беше главен редактор на АВ, но и осъществи тогава мост между вестника като приложение на вестник „Демокрация“ от началото на 90-те години с другата му форма, когато АВ трябваше

Сн: Орлин Огнянов

да се справя сам с кризите и хиперинфлациите от края на 90-те. Тя беше за кратко време дори едноръчен собственик на вестника, но не се поколеба да сподели тази собственост с останалите редактори. Тук е и непрекъснато усмихнатият и реликвиращ Митко Новков, който е един от най-скъпите дебютанти на АВ. Скъп, защото неговата рубрика „БАРТвежи“ от 90-те години прерасна неусетно в неговата дебютна литературоведска книга, а днес е един от емблематичните критици на България. Васил Видински, или известен още с художествения псевдоним ВВВ, който е споделял различните броеве на АВ не само като автор, но и като ко-водещ на групи редактори и един от авторите, който в междувековното между ХХ и ХХІ век направи така, че вестникът да бъде издание на интелектуалните нови млади. Стефан Иванов, който може би е сред най-младите дискусанти тази вечер и който сам ще ни каже кога е дебютирал, но при всички положения това се е случило в началото на ХХІ век. До него е Иван Христов, едно от имената, дебютирало през втората половина на 90-те. Сега е в Института за литература на БАН и освен актуална литература, вече пише и литературна история. Тук до мен е Борис Минков, доцент в НАТФИЗ, но иначе преди време водещ на емблематичната рубрика „Времето на романа“, единствената рубрика само за романи, която някога е съществувала по страниците на българския печат. Смяя да твърдя, че тази рубрика прегизвика бума на романа от началото на ХХІ век, защото знаете, че този жанр никакъв го нямаше през 90-те. Моят първи въпрос към всеки един от тях е: Ако трябва да се определи с няколко изречения ролята на АВ през тези 25 години, каква е тя?

Миглена Николчина: Навярно са ме включили да говоря за вестника като ветеранка. Пламен подхожда малко телевизионно и анкетно, задавайки този въпрос, аз ще го изместя леко. Най-напред ще разкажа нещо, което мнозина от вас сигурно са чували – когато през 94-та година „Демокрация“ се отказа от тази перманентна финансова катастрофа – АВ, – връчиха ми го аз да го управлявам, а нямаше нищо една стотинка. Беше юли, аз бях бременна 8-мия месец, а вестникът нямаше абсолютно никакви пари. Не бях и подготвена, че трябва да се търсят пари, откъде да се търсят и какво да направим. Така както бях силно наедрияла, организирах празничен купон, посветен на вестника – с литературно четене и сокове (рекламно дарение, единственото, което успях към този момент). Тогава отново НДК ни приюти в едно от файетата си. В края на купона обявих августовска ваканция, понеже наистина губахме август! Оттогава мисля, че винаги се спазва това, нали? През август се почива. През този критичен месец родих и намерихме пари. Оттук насетне през всички последвали години вестникът продължи да излиза винаги в инфарктни отсечки от едно тримесечие към следващото. Всяка сутрин ми се обаждаше прекрасната Сия – счетоводителката ни тогава. Мисля, че преди това е била счетоводителка на „Народна култура“, страхотен човек. Звънеше ми в седем сутринта, аз тъкмо придрепвам след среднощно неспане от бебешки ревовете, а тя ми звъни и казва „Миглена, вестникът няма пари“. Ще съкратя този разказ, за да продължа по следния начин – изключително съм щастлива, че доживяваме да видим този празник, тези 25 години, този екип на вестника, това внимание към вестника, това, че той вече се вписва в една ситуация, която виждам променена.

еден безкраен разговор – за поколенията в българската литература. Но как ЛВ участва в този безкрай?

Миглена Николчина: Аз все пак бих предпочела да се опитаме да не говорим за българската литература непременно през поколения. Важно е обаче вестникът да запази тази си ориентация към младите автори, без да изключва и не толкова младите, и е важно да запази своя рисков характер. Един такъв риск е правенето на всеки брой от водещ, който е почти напълно, за да не кажа напълно, независим. Имаше случаи през 1990-те години, когато собствените ми приятели искаха да ме бият заради неща, които са се появили във вестника и за които не знаех. Дори да стоя до последния момент, за да гледам какво прави водещият и какво слага във вестника, винаги оставаше нещо, което да ме изненада и за което трябва да отговарям в един вестник, чиято анархистична структура много смялява ролята и противоощията на главния редактор. Мисля, че това е важно. Рисков е, може да бъде критикувано от разни гледни точки, но е едно от нещата, които правят вестника подвижен, динамичен, отворен, експериментален и такъв, какъвто го познаваме до днес, независимо от различните моменти и фази в тази история. Все пак нека подчертаем, че тази история вече е на 25 години. Това прави „Литературен вестник“ институция. Аз се радвам, че Васко въведе темата за ъндърграунд, това също трябва да бъде опазено и съхранявано като територия на свобода. 25-годишното оцеляване обаче придава на вестника институционален вид. Няма как да избягаме от това и не смятам, че е толкова лошо. Ние бяхме генерация, която през 1980-те години се изживяваше като алтернативна, имаше статута на алтернативна спрямо статута на официалната българската литература. Чувствахме, че не ни е било помогнато, че не сме били приети, че не сме имали жива приемственост с литературата преди нас. Ние прехвърлихме това чувство за собствена лишеност към желанието си да подкрепяме онези, които идват след нас. Да споменем Румен Леонидов тук, разбира се, Ани Илков, Едвин Сугарев, Владимир Левчев. Това бяха години и на интересни сблъсъци и конфликти и с „Култура“. Вестникът отпозава с неговия бунтарски и алтернативен дух, мисля, че го има и до днес. Той е младежки, въдъхновен, както сега младите искат да го направят, и това, че средствата и духът на тази въдъхновеност се сменят, е нормално, ако останат същите, вече ще са старческа склероза.

Пламен Дойнов: Какво ви липсва във вестника? И в миналото, и днес?

ВВВ: На това сигурно някой друг ще отговори, аз ще отговоря на предишния въпрос. Просто искам да посоча нещо, което ми се струва много важно. Отново да кажа за тази промяна: за мен вестникът е променен спрямо 90-те. Но в рамките на тази промяна има и едно връщане, аз го виждам през младите редактори - Камелия Спасова и Мария Калинова - и през едно много конкретно нещо, което ме периодично, но не много често, правят. То се нарича „литературна работилница“. На мен ми харесва, че това е някакво завръщане към практиките от 90-те, когато вестникът не е само вестник, а има някакъв *перформативен характер*. На „работилниците“ се събират млади хора или студенти, и в този обмен между хората, когато се опознават, се създава и някакво усещане за общност, което не е толкова опосредено само през страниците на вестника, а има и чисто житейски, емоционален характер. Това ми се струва много съществено по принцип. Просто исках да добавя това.

Миглена Николчина: Ако на Васил му се струва, че не е имало такъв контакт през 1990-те години, може би трябва да се вгледа в самия себе си в този период. Ние му дадохме първа награда на един конкурс за стихотворение, без да знаем кой е авторът. Конкурсът не беше анонимен, но авторът бе предпочел да остане скрит. Той отказваше да контактува! Е, не чак толкова скрит, защото като се разхождахме с едни мои студентки из улиците на София и аз им казах, че сме наградил едно момче и не знаем кой е... Те знаеха.

Митко Новков: Аз пак ще се върна за поколението и за важноста на вестника. Това, което и Камелия, и Мария, и други около тях правят с връщането си към 90-те години – това е едно конструиране на ретроутопия. И ето как вестникът се превръща в ретроутопия сам на себе си. Колкото до поколенията – можем да ги четем, Пламене, през отделните редакционни колегии на вестника. А можем да ги четем поколенията и през различните други издания, които на моменти са воювали с ЛВ или са били част от неговия кръг и всичко останало, но не са се припознавали там. ЛВ според мен направил нещо, което е изключително важно. Той, така да се каже, създаде, или пък внедри, внесе постмодерното, постмодернизма в българската литература. Това е едно от най-важните неща, които ЛВ направил.

Пламен Дойнов: Мнозина биха казали, че това е недостатък.

Митко Новков: Не знам. Аз смятам, че „Литературен вестник“ е най-важното литературно събитие на тези години на промените и демокрацията. Постмодернизмът е най-важното литературно течение и най-креативното.

Иван Христов: Що се отнася до въпроса за поколенията например, съвсем скоро бях на премиерата на стихосбирката на Силвия Чолева „От небето до земята“, която беше представена от Ани Илков. И той каза: „Силвия Чолева беше последната от нас...“ И аз останах с впечатление, че тя е от тях, от 80-те. Но вчера бях на една прекрасна лекция на Камелия Спасова за литературата на 80-те, 90-те години и новия век, където Камелия Спасова говори за поезията на Силвия Чолева като част от литературата на 90-те.

Миглена Николчина: Така е.

Иван Христов: Така че в духа на шегата само ще кажа, че поколенията се сменят, важно е вестникът да остане.

Пламен Дойнов: След малко ще покана и онези от вас, които сте седнали сред публиката, да вземете думата. Мислете какво бихте ни репликирали, какво бихте искали да кажете... Моят последен или предпоследен въпрос е свързан с това: Как смятате, че отпук нататък вестникът би могъл да продължи, особено когато се усеща много силен натиск от страна на виртуалните медии?

Миглена Николчина: Как да продължи? Както досега. Това, че е оцелял дотук трябва действително да бъде изследвано социологически, психологически, биографически. Тук имаше един списък на бързоизчезващи издания, а „Литературен вестник“ оцелява, тоест някакъв особен център е възникнал и е важно да се разбере как това се е случило. Вярвам, че трябва да продължи да съществува хартиеният носител. Трябва максимално да се използват и дигиталните форми. Очевидно е, че те са, които стигат много бързо, много лесно, до много повече хора, те помагат на вестника да разшири своя обхват. И все пак хартиените носители и хартиените архиви ми се струват страшно важни и трябва да се съхраняват.

Митко Новков: Аз ще кажа съвсем накратко. Ако дигиталните медии са всеядни, то ЛВ е качествено образование. И винаги е защитавал това качество независимо от това, че се сменят редактори. Но хартиеното издание, в случая въобще ЛВ, дава възможността да се процежда качеството. От изпратеното до вестника да излизат качествените неща. И точно в тази посока – Стефан Иванов съм го чел първо в ЛВ, Иван Христов, Яница Радева, Камелия Спасова и Мария Калинова, кого ли още не. Всъщност ето я ролята на вестника. Ще го кажа тривиално – това е ситото, което отсява качеството, плявата остава отвън. И това е шансът на ЛВ да продължи да бъде печатно издание.

Пламен Дойнов: Аз бих искал да назова нещо съвсем конкретно. През всичките тези години, независимо дали ще се етикетира като издание на младите или на най-младите, ЛВ всъщност беше и днес е това, което неколккратно се спомена – той се проявява в различни нови форми. Независимо дали формата е представена от автор от по-младо или от по-възрастна поколение, ЛВ всъщност е лаборатория за нов език и за нови идеи. И това го прави толкова жизнен. Дори идеите, които изглеждат маргинални и оспорими. Дори езици, които като че ли никой друг, освен собственият им автор, няма да продължи да говори, всъщност ги има в ЛВ. Но както се оказва, някои от тези идеи и част от тези езици продължават да бъдат говорени и развивани от следващи автори. Вярно е, някои си остават назад в течението на ЛВ и умират. Всъщност не, не умират, те остават консервирани там и всеки нов читател би могъл да попадне на тях и да ги реактивира. ЛВ е изданието на двата най-солидни академични центъра в България – Софийския университет и Нов български университет. И това всъщност е издание, което непрекъснато се подхранва от духа на академията. Това е ключово. Ето защо това издание не остарява. И последното, което бих искал да спомена, е, че с натрупване на годините си ЛВ

Сн: Орлин Огнянов

се превърна във вестник, както за актуална литература, така и за литературна история. Защо? Защото още през 90-те години той стъпи върху онези алтернативни от епохата на комунистическия режим традиции, които бяха живени и които бяха продължени след 89-а година. Поеми като Константин Павлов, Николай Кънчев, Биньо Иванов, Иван Цанев, Екатерина Йосифова и прочее, всъщност бяха онази скрита традиция, която движи ЛВ и днес, и върху която всички, млади и стари, стъпваме и продължаваме. И ние бихме искали да разказваме тази история. И други истории, разбира се... Някой иска ли да не се съгласи с нещо, което чу, или да продължи да разказва спомени и да уточнява нещо?

Иван Христов: Аз бих искал да добавя и Института за литература към БАН. И да кажа, че в някакъв смисъл ЛВ беше предшественик на новите социални медии по форма и метод на работа и той може само да спечели от появата на тези нови медии и мисля, че тази негова структура помогна за реалната Промяна, която се случи и която ми се струва, че преди 25 години никой не е мислил за възможна. ЛВ беше част от тази Промяна.

Пламен Дойнов: Въпроси?

Силвия Чолева: Колебая се изобщо дали да се изказвам, защото днес, както каза Стефан, говорихме по радиото за вестника малко в по-друг план. Явно вестникът вече влиза в едни други години, защото гочувам, говорим за себе си, включвам се, въпреки че съм най-възрастна, но и най-отскоро във вестника като редактор. Аз си живея с този вестник отдавна и го приемам като свой. Говоренето е като едни хора, които вече сме минали в зрелостта, похвалвайки се и тупайки се като на среща на съученици на някоя годишнина след завършването. Спомних си предишни акции на ЛВ и какъв беше духът, Миглена напомни за една от тях. Да, сега може би времето е друго, но аз мисля, че трябва да говорим повече и днес се радвам, че стана въпрос за това по радиото - за бъдещето. За това какво ще представлява ЛВ и като си казваме какво дотук е направил и да видим какво да направи отпук нататък. И понеже Ани Илков се разсърди, навика ме, не знам защо, не дойде да каже това, което все едно почти всички от редакторите на ЛВ са го чули. А то е, че вестникът трябва да бъде предаден на младите след нас. Аз споделям това мнение. Мисля, че младите трябва да се пуснат в дълбокото и те ще направят това, което тяхното време изисква. Понеже ставаше дума за смяна на поколение или на хора, или на почерци на правене на вестника, мисля, че наярва този момент, в който трябва вестникът здраво да се подмлади. Казвам го не с някакво желание да игнорирам хората, които са над 40, а напротив - искам ми се, за разлика от българския модел, когато млад поет се нарича до 45. Миглена много добре ме разбира какво казвам.

Миглена Николчина: До 60!

Силвия Чолева: Да. Нека не чакаме, така да се каже, да почнем да се напикаваме и тогава да викнем младите. Казвам го с ясното съзнание, че всеки смята, че до последно има какво да каже, има какво да даде и прочее.

Митко Новков: Чакай малко. Ти ако ще ги викаш, то...

Силвия Чолева: Не, няма да ги викам.

Митко Новков: Те трябва да дойдат и да те завладеят младите, не ти да ги каниш.

